

*Anna Kosidłowska**

OPODATKOWANIE DOCHODÓW Z KAPITAŁÓW PIENIĘŻNYCH

Wprowadzenie

Funkcjonowanie kapitałów pieniężnych wywiera istotny wpływ na procesy gospodarcze. W szczególności rozwój gospodarczy zależy w znacznym stopniu od tego, czy i w jakim stopniu społeczeństwo przeznaczają część swoich dochodów na oszczędności, inwestując je w pożyczki i udziały.

Zasadniczym motywem, skłaniającym posiadaczy kapitałów pieniężnych do ich lokowania w pożyczkach i udziałach, jest oczekiwany z tego tytułu dochód w formie odsetek, dywidend oraz innych rodzajów partycypacji w zyskach osiągniętych przez użytkowników kapitałów, czego konsekwencją stanowi problem opodatkowania dochodów osiągniętych przez właściciela kapitałów pieniężnych¹.

Nakładanie podatków przez państwo ma zagwarantować realizację określonych funkcji, jakie spełnia podatek, z których podstawową jest funkcja fiskalna. Wyraża się ona w tym, że podatki mają dostarczyć państwu dochodów na pokrycie wydatków publicznych².

Celem opracowania jest przedstawienie zagadnień dotyczących podatku od dochodów z kapitałów pieniężnych osiągniętych przez osoby fizyczne, w szczególności uwarunkowań prawnych stanowiących fundament opodatkowania, a także zagadnień dotyczących oddziaływania tego podatku na dochody budżetu państwa. Przeprowadzona zostanie również analiza wartości podatku od dochodów z kapitałów pieniężnych osiągniętych przez osoby fizyczne. Problematyka opodatkowania dochodów z kapitałów pieniężnych zostanie przedstawiona na przykładzie Polski. Okres badań obejmuje lata 2006–2013. Dane statystyczne, które będą wykorzystane w badaniach, pochodzą ze sprawozdań Ministerstwa Finansów.

* Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Wydział Finansów.

¹ A. Bień, W. Bień, *Dochody z kapitałów i ich opodatkowanie w 2006 roku*, Difin, Warszawa 2006, s. 12–13.

² J. Szlęzak-Matusiewicz, *Zarządzanie podatkami osób fizycznych*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2013, s. 15.

1. Pojęcie dochodów z kapitałów pieniężnych

Historycznie zysk kapitałowy był postrzegany jako źródło dochodu uzyskiwane z tytułu posiadanego kapitału, np. ziemi. Współcześnie jednak pojęcie zysku definiowane jest jako różnica lub nadwyżka dochodów nad wydatkami ponoszonymi na ich uzyskanie w określonym czasie lub po prostu jako dochód ze zbycia środków trwałych³.

Kapitałem – w ogólnym tego słowa znaczeniu – określa się przeważnie wartości „zakrzepłe” w majątku posiadanym przez osoby fizyczne, prawne i inne jednostki. Może on występować w różnorodnej formie, np. w postaci nieruchomości, maszyn i urządzeń, środków transportowych, materiałów, wyrobów, towarów, należności, gotówki.

Specjalną formę stanowią kapitały, występujące w postaci tzw. kapitałów pieniężnych, zaangażowanych w działalność obliczoną na dochód, umożliwiających zwiększenie dotychczasowych zasobów kapitałowych lub przeznaczonych na konsumpcję. Na kapitały pieniężne składa się wartość zasobów gotówkowych:

- znajdujących się bezpośrednio w posiadaniu właściciela, stanowiących zazwyczaj jego pogotowie kasowe przeznaczone na finansowanie bieżących transakcji,
- stanowiących lokaty pieniężne na rachunkach bankowych (bieżących lub terminowych),
- pożyczonych innym osobom,
- wykorzystanych na zakup papierów wartościowych o pożyczkowym charakterze (obligacje, bony pieniężne itp.),
- ulokowanych w formie udziałów w spółkach prowadzących działalność gospodarczą (w tym w spółkach akcyjnych) oraz w funduszach kapitałowych,
- zainwestowanych w tzw. pochodne instrumenty finansowe, których wartość zależy od wartości instrumentów bazowych.

Do dochodów z kapitałów pieniężnych zalicza się następujące składniki:

- otrzymane odsetki,
- odsetki uzyskane od wkładów oszczędnościowych i środków ulokowanych na rachunkach bankowych,
- odsetki od papierów wartościowych,
- dywidendy oraz inne przychody z tytułu udziału w zyskach osób prawnych,
- należne dochody osiągnięte z odpłatnego zbycia papierów wartościowych,

³ A.M. Panasiuk, *Opodatkowanie dochodów kapitałowych osób fizycznych*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2013, s. 17.

- nadwyżkę nominalną wartości udziałów (akcji) w spółce mającej osobowość prawną,
- dochody z odpłatnego zbycia pochodnych instrumentów finansowych niestawiających papierów wartościowych,
- dochody z lokat w funduszach kapitałowych.

Przy ocenie korzyści występujących w postaci dochodów z kapitałów pieniężnych należy mieć na względzie ich wysokość w ujęciu zarówno nominalnym, jak i realnym oraz efektywnym⁴.

2. Zasady opodatkowania dochodów z kapitałów pieniężnych osiągniętych przez osoby fizyczne

Według Ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych za przychody z kapitałów pieniężnych uważa się:

- odsetki od pożyczek,
- odsetki od wkładów oszczędnościowych i środków na rachunkach bankowych czy w innych formach oszczędzania, przechowywania lub inwestowania,
- odsetki (dyskonto) od papierów wartościowych,
- dywidendy i inne przychody z tytułu udziału w zyskach osób prawnych faktycznie uzyskane z tego udziału, w tym również:
 - dywidendy z akcji złożonych przez członków pracowniczych funduszy emerytalnych na rachunkach ilościowych,
 - oprocentowanie udziałów członkowskich z nadwyżki bilansowej (dochodu ogólnego) w spółdzielniach,
 - podział majątku likwidowanej osoby prawnej lub spółki,
 - wartość dokonanych na rzecz wspólników spółek, nieodpłatnych lub częściowo odpłatnych świadczeń,
- przychody z tytułu udziału w funduszach kapitałowych,
- należne, choćby nie zostały faktycznie otrzymane, przychody z:
 - odpłatnego zbycia udziałów (akcji) oraz papierów wartościowych,
 - realizacji praw wynikających z papierów wartościowych,
- przychody z odpłatnego zbycia prawa poboru, w tym również ze zbycia prawa poboru akcji nowej emisji przez pracowniczy fundusz emerytalny w imieniu członka funduszu,

⁴ A. Bień, W. Bień, op.cit., s. 11–16.

- przychody członków pracowniczych funduszy emerytalnych z tytułu przeniesienia akcji złożonych na rachunkach ilościowych do aktywów tych funduszy,
- nominalną wartość udziałów (akcji) w spółce albo wkładów w spółdzielni, objętych w zamian za wkład niepieniężny,
- przychody z odpłatnego zbycia pochodnych instrumentów finansowych oraz z realizacji praw z nich wynikających.

Przychód w rozumieniu ww. ustawy stanowią należne, choćby nie były faktycznie otrzymane, przychody z odpłatnego zbycia udziałów w spółkach mających osobowość prawną oraz papierów wartościowych, jak również z realizacji praw wynikających z papierów wartościowych. Przychodem z odpłatnego zbycia udziałów lub papierów wartościowych jest ich wartość wyrażona w cenie określonej w umowie pomniejszona o koszt odpłatnego zbycia. Przychód stanowią również przychody z odpłatnego zbycia pochodnych instrumentów finansowych oraz z realizacji praw z nich wynikających.

Zyskiem kapitałowym jest różnica pomiędzy sumą przychodów uzyskanych z odpłatnego zbycia udziałów, papierów wartościowych, pochodnych instrumentów finansowych oraz realizacji praw z nich wynikających a kosztami uzyskania przychodu, osiągnięta w danym roku podatkowym.

Dochody kapitałowe zgodnie z regulacjami ustawy są opodatkowane podatkiem ryczałtowym lub liniowym podatkiem od zysków kapitałowych. Dochodów tych nie łączy się z dochodami z innych źródeł.

Podatnicy osiągający dochody wymienione jako dochody bierne z kapitałów pieniężnych w postaci odsetek, dyskonta od papierów wartościowych, z dywidend oraz innych przychodów z tytułu udziału w zyskach osób prawnych, z tytułu udziału w funduszach kapitałowych opodatkowani są stawką ryczałtową 19% (tzw. ryczałtowy podatek od przychodów z kapitałów pieniężnych).

Od dochodów uzyskanych z:

- odpłatnego zbycia papierów wartościowych,
- odpłatnego zbycia pochodnych instrumentów finansowych,
- realizacji praw wynikających z tych instrumentów,
- odpłatnego zbycia udziałów (akcji),
- tytułu objęcia udziałów (akcji) za wkład niepieniężny w postaci innej niż przedsiębiorstwo lub jego zorganizowana część

podatek dochodowy wynosi 19% uzyskanego dochodu (tzw. podatek od zysków kapitałowych).

Pośród ulg i zwolnień podatkowych stosowanych wobec dochodów osób fizycznych, polski system podatkowy nie przewiduje szczególnych udogodnień dla prywatnych inwestorów dokonujących inwestycji kapitału w przedsięwzięcia o większym lub

mniejszym ryzyku. Jeżeli koszty uzyskania przekraczają sumę przychodów, różnica jest stratą ze źródła przychodów. Strata poniesiona w roku podatkowym w związku z odpłatnym zbyciem udziałów w spółkach mających osobowość prawną, papierów wartościowych, w tym z odpłatnego zbycia pożyczonych papierów wartościowych (krótka sprzedaż) i odpłatnego zbycia pochodnych instrumentów finansowych oraz z realizacji praw z nich wynikających, stanowi podstawę do obniżenia dochodu z tego samego źródła w najbliższych kolejno następujących po sobie pięciu latach podatkowych, z tym że wysokość obniżenia w którymkolwiek z tych lat nie może przekroczyć 50% tej straty⁵.

3. Struktura opodatkowania dochodów z kapitałów pieniężnych osiągniętych przez osoby fizyczne

W tabeli 1 zaprezentowano wartość należnego podatku od dochodów z kapitałów pieniężnych osób fizycznych wg stawki 19% oraz wartość dochodów budżetu państwa w Polsce w latach 2006–2013. Średnia wartość należnego podatku w badanym okresie wyniosła nieco ponad 1,1 mld PLN, natomiast średnia wartość dochodów budżetu państwa wyniosła prawie 260 mld PLN. Wartość dochodów budżetu państwa w analizowanym przedziale czasowym wzrosła o ponad 80 mld PLN, a wartość podatku należnego spadła o niecałe 0,9 mld PLN. Z danych zawartych w tabeli 2 wynika, że średni udział należnego podatku od dochodów z kapitałów pieniężnych osób fizycznych w dochodach budżetu państwa wyniósł w badanym okresie niecałe pół procenta i w roku 2013 zmniejszył się o prawie 0,6 p.p. w stosunku do bazowego roku 2006. Wartość należnego podatku dochodowego od osób fizycznych wg skali podatkowej w Polsce w latach 2006–2013 została zaprezentowana w tabeli 3. Podatek należny wg skali podatkowej w analizowanym okresie wyniósł średnio ponad 44 mld PLN. W stosunku do bazowego roku 2006, w roku 2013 wartość tego podatku była wyższa o nieco ponad 16 mld PLN. Wartość należnego podatku od dochodów z kapitałów pieniężnych osób fizycznych wg stawki 19% stanowiła w badanym okresie średnio niecałe 3% wartości należnego podatku dochodowego od osób fizycznych wg skali podatkowej (tabela 4). W roku 2013 wartość należnego podatku od dochodów z kapitałów pieniężnych osób fizycznych wg stawki 19% w stosunku do wartości należnego podatku dochodowego od osób fizycznych wg skali podatkowej była o 3 p.p. niższa niż w 2006 r.

⁵ A.M. Panasiuk, op.cit, s. 50–60.

Tabela 1. Wartość należnego podatku od dochodów z kapitałów pieniężnych osób fizycznych wg stawki 19% oraz wartość dochodów budżetu państwa w Polsce w latach 2006–2013 (w mln PLN)

Wyszczególnienie	Podatek należny wg stawki 19%	Dochody budżetu państwa
2006	1704	197 640
2007	2079	236 368
2008	1144	253 547
2009	723	274 184
2010	1132	250 303
2011	896	277 557
2012	683	287 595
2013	840	279 151
Średnio	1150	257 043
Różnica pomiędzy 2013 a 2006	-864	81 511

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Informacji dotyczących rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych* za lata 2006–2013 oraz *Sprawozdań z wykonania budżetu państwa* za lata 2006–2013.

Tabela 2. Udział należnego podatku od dochodów z kapitałów pieniężnych osób fizycznych wg stawki 19% w dochodach budżetu państwa w Polsce w latach 2006–2013 (w %)

Wyszczególnienie	Udział
2006	0,86
2007	0,88
2008	0,45
2009	0,26
2010	0,45
2011	0,32
2012	0,24
2013	0,30
Średnio	0,47
Różnica pomiędzy 2013 a 2006 (w p.p.)	-0,56

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z tabeli 1.

Tabela 3. Wartość należnego podatku od dochodów z kapitałów pieniężnych osób fizycznych wg stawki 19% oraz wartość należnego podatku dochodowego od osób fizycznych wg skali podatkowej w Polsce w latach 2006–2013 (w mln PLN)

Wyszczególnienie	Podatek należny wg stawki 19%	Podatek należny wg skali podatkowej
2006	1704	37 100
2007	2079	34 398
2008	1144	45 051
2009	723	41 475
2010	1132	43 806
2011	896	47 122
2012	683	50 436
2013	840	53 188
Średnio	1150	44 072
Różnica pomiędzy 2013 a 2006	-864	16 088

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Informacji dotyczących rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych* za lata 2006–2013.

Tabela 4. Porównanie wartości należnego podatku od dochodów z kapitałów pieniężnych osób fizycznych wg stawki 19% z wartością należnego podatku dochodowego od osób fizycznych wg skali podatkowej w Polsce w latach 2006–2013 (w %)

Wyszczególnienie	Porównanie
2006	4,59
2007	6,04
2008	2,54
2009	1,74
2010	2,58
2011	1,90
2012	1,35
2013	1,58
Średnio	2,79
Różnica pomiędzy 2013 a 2006 (w p.p.)	-3,01

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z tabeli 3.

W badanym okresie liczba podatników rozliczających dochody z kapitałów pieniężnych wyniosła średnio niemal 332 tys. osób, natomiast średnia liczba podatników rozliczających swoje dochody wg skali podatkowej to ok. 24,5 mln osób (tabela 5). W stosunku do bazowego roku 2006 liczba osób rozliczających dochody

z kapitałów pieniężnych na koniec analizowanego okresu wzrosła o prawie 45,5 tys. W tym samym czasie liczba osób rozliczających swoje dochody wg sali podatkowej wzrosła o nieco ponad 630 tys.

Tabela 5. Liczba podatników podatku dochodowego od osób fizycznych w Polsce w latach 2006–2013

Wyszczególnienie	Podatnicy, których dochody opodatkowane były stawką 19% (dochody z kapitałów pieniężnych)	Podatnicy, których dochody opodatkowane były wg skali podatkowej
2006	277 315	24 063 759
2007	297 829	24 454 995
2008	243 374	24 747 173
2009	257 247	24 740 297
2010	486 347	24 907 974
2011	413 850	24 654 420
2012	356 329	24 324 790
2013	322 813	24 694 043
Średnio	331 888	24 573 431
Różnica pomiędzy 2013 a 2006	45 498	630 284

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Informacji dotyczących rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych* za lata 2006–2013.

Tabela 6. Porównanie liczby podatników podatku dochodowego od osób fizycznych, których dochody opodatkowane były stawką 19% (dochody z kapitałów pieniężnych) z liczbą podatników, których dochody opodatkowane były wg skali podatkowej w Polsce w latach 2006–2013 (w %)

Wyszczególnienie	Porównanie
2006	1,15
2007	1,22
2008	0,98
2009	1,04
2010	1,95
2011	1,68
2012	1,46
2013	1,31
Średnio	1,35
Różnica pomiędzy 2013 a 2006 (w p.p.)	0,16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z tabeli 5.

W tabeli 6 zostało przedstawione porównanie liczby podatników podatku dochodowego od osób fizycznych, których dochody opodatkowane były stawką 19% (dochody z kapitałów pieniężnych) z liczbą podatników, których dochody opodatkowane były wg skali podatkowej w latach 2006–2013. Wskaźnik liczby osób rozliczających dochody z kapitałów pieniężnych w stosunku do liczby osób rozliczających dochody wg skali podatkowej wyniósł średnio niecałe 1,5%. W roku 2013 liczba osób rozliczających dochody z kapitałów pieniężnych w stosunku do liczby osób rozliczających dochody wg skali podatkowej była o 0,16 p.p. większa niż w bazowym roku 2006.

Podsumowanie

Celem badań było przedstawienie zagadnień dotyczących podatku od dochodów z kapitałów pieniężnych osiągniętych przez osoby fizyczne, a w szczególności uwarunkowań prawnych stanowiących fundament opodatkowania. Problematyka opodatkowania dochodów z kapitałów pieniężnych została przedstawiona na przykładzie Polski w latach 2006–2013.

W analizowanym okresie średni udział należnego podatku od dochodów z kapitałów pieniężnych osób fizycznych wg stawki 19% w dochodach budżetu państwa wyniósł niespełna pół procenta i w roku 2013 zmniejszył się o prawie 0,6 p.p. w stosunku do bazowego roku 2006.

Wartość należnego podatku od dochodów z kapitałów pieniężnych osób fizycznych stanowiła średnio niecałe 3% wartości należnego podatku dochodowego od osób fizycznych wg skali podatkowej. W roku 2013 wartość należnego podatku od dochodów z kapitałów pieniężnych osób fizycznych w stosunku do wartości należnego podatku dochodowego od osób fizycznych wg skali podatkowej była o 3 p.p. niższa niż w 2006 r.

Średni stosunek liczby osób rozliczających dochody z kapitałów pieniężnych do liczby osób rozliczających dochody wg skali podatkowej wyniósł niemal 1,5%. W roku 2013 liczba osób rozliczających dochody z kapitałów pieniężnych w stosunku do liczby osób rozliczających dochody wg skali podatkowej była o 0,16 p.p. większa niż w bazowym roku 2006.

Bibliografia

- Bień A., Bień W., *Dochody z kapitałów i ich opodatkowanie w 2006 roku*, Difin, Warszawa 2006.
- Informacje dotyczące rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych za lata 2006–2013*, Ministerstwo Finansów.
- Panasiuk A.M., *Opodatkowanie dochodów kapitałowych osób fizycznych*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2013.
- Sprawozdania z wykonania budżetu państwa za lata 2006–2013*, Ministerstwo Finansów.
- Szłezak-Matusiewicz J., *Zarządzanie podatkami osób fizycznych*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2013.
- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz. U. 1991, nr 80, poz. 350 z późn. zm.

Capital Gains Tax

The aim of the paper was to present issues related to the natural person capital gains tax, in particular legal conditions underpinning the tax and issues related to the impact of the tax on state budget revenues. Natural person capital gains tax value in Poland was also analyzed. The study covered the period from 2006 until 2013.

Keywords: natural person capital gains tax, natural persons, state budget revenues

L'impôt sur le revenu des gains en capital

Le but de cet article est de présenter les questions liées à l'impôt sur le revenu des gains en capital des individus, en particulier les conditions juridiques qui sous-tendent la fiscalité, ainsi que les questions concernant l'impact de cette taxe sur les recettes budgétaires de l'État. L'exemple de la Pologne a été discuté. L'étude a couvert la période allant de 2006 jusqu'à 2013. Les données statistiques utilisées dans l'étude proviennent du Ministère des Finances.

Mots-clés: l'impôt sur le revenu des gains en capital, les individus, les recettes budgétaires de l'État

Налогообложение доходов от прироста капитала

Цель статьи состоит в представлении вопросов, связанных с налогом на доход физических лиц от прироста капитала, в частности правовых основ налогообложения, а также влияния этого налога на доходы государственного бюджета. Анализ проводился на примере Польши при использовании данных Министерства финансов, охватывая 2006–2013 гг.

Ключевые слова: налог на доходы от прироста капитала, частные лица, доходы государственного бюджета

